

NOI TRACII

BULETIN CIRCULAR TRACOLOGIC
al CENTRULUI DE STUDII ISTORICE DE LA VENETIA
Secretariatul de redactie: MILANO, via Larga 11

*Tracii sunt neamul cel mai numeros
și mai răspândit din lume, după cel al Indienilor [Herodot]*

DIRECTOR - FONDATOR: PROF. Dr. IOSIF CONST. DRAGAN REDACTOR: Prof. MANOIL HAIVAS

ZAMOLXIS ȘI FENOMENUL SECTANT

de Ion BANU

În prezenta comunicare, luăm ca punct de plecare ipoteza formulată mai de mult de către unii istorici români, ca D.M.Pippidi sau M.Eliade, conform căreia **κτίσται-πλείστοι** pomeniți de *Strabon* și *Josephus Flavius*, ar constitui la Geto-Daci o prezență cu caracter de sectă religioasă, una din cele ce populau toată lumea tracică. În altă parte am arătat că această ipoteză e sprijinită de notațiile prin care alți vechi autori, ca Herodot, Pomponius Mela, Lucian din Samosata, Agathias, Iordanes, spun ori lasă să se înțeleagă că viața religioasă a Geto-Dacilor s-a desfășurat nu pe un singur fâgaș de credințe, ci pe mai multe.

Reinterpretând textele cunoscute în spiritul ipotezei menționate, socotim că aceasta din urmă apare considerabil întărită dacă, așa cum făceam în altă lucrare a noastră, ne decidem să deslușim sensul enunțurilor de texte știute, sprijinindu-ne pe faptul istoric al *continuității de secte religioase* pe o arie ce include toate teritoriile din jurul Mediteranei de Est, din Sicilia până în Iran, din regiunile Carpat-Dunărene și până în valea Nilului. Avem în vedere o continuitate, care e în același timp geografică, mai evidentă ca oricând în timpul elenismului, de care atașăm și momentul ktistai-pleistoi, precum și una din credințe care, ca efect al sincretismului, ia

în epoca dată, foarte adesea chipul similitudinii, ba chiar al identității.

În acest context, Documentele de la Marea Moartă intervin cu o considerabilă forță probantă: 1) Pentru prima dată am dobândit, prin ele, divulgarea secretului sectant: avem sub ochi documente asupra unei ideologii și conviețuirii esoterice, misterice, destinată prin definiție să ne rămână necunoscută. Aceasta tocmai dintr-un timp când, în virtutea menționatei aglutinări între variatele ideologii sectante, sunt mai multe șanse decât altădată, ca fondul ideologic furnizat de sulturile qumranice să corespundă și altor formații sectante, inițiatice din aria menționată; 2). Relatarea lui Josephus Flavius asupra similitudinii dintre modul de viață al essenienilor și acela al sectanților *pleistoi*, reprezintă o fericită coincidență pentru tema noastră, dacă, așa cum credem, alături de marea majoritate a qumranologilor, sectele de la Qumran constituiau în sec.I î.e.n.-sec.I e.n. una din varietățile essenianismului.

Reluând textele știute referitoare la Geto-Daci, dăm în rezumat comentarul expus în altă parte pe larg. Din spusele lui Herodot, rezultă în favoarea conceptului de sectă misterică, următoarele determinații: grup selecționat de Zamolxis, aspirația către nemurire, procedura de ritual, caracterul de sacru, de

secret, legat de fenomenul de spațiu închis, tainic.

Din datele furnizate de Poseidonios și Strabon rezultă determinațiile: grup sacru, diferențiat de restul populației printr-un mod de viață comunitar și un riguros cod moral; caracterul inițiativ al învățaturii lui Zamolxis; practica celibatului, a unor *tabu*-uri alimentare; prezența unei incinte cu caracter tainic, inviolabil. Iordanes vorbește, la rândul său, mai târziu, de un grup selecționat de Decaineos, grup ce practică o morală diferențiată, pătrunsă de sobrietate.

Luăm în considerare probabilitatea ca din epoca lui Herodot și până în aceea a lui Burebista—Decebal, în linia sectanților Geto-Daci să se fi conturat trei faze diferite. Filiația, firește aproximativă, dintre obiectul vizat de Herodot și Hellanicos și cel din timpul lui Burebista, s-ar legitima atât prin constanța temei Zamolxis și a funcțiilor sale misterice în textele lui Herodot și Strabon, cât și prin faptul conex, conform căruia secta din veacul V apare cu trăsături fundamentale comune cu cele ale congregațiilor misterice prezente în aria mediterană din jurul începutului erei noastre, în acord și cu textul qumrano-essenian, deci și cu relatarea lui Iosephus Flavius.

În prezenta comunicare ipoteza e susținută mai ales prin referiri la Zamolxis. Pe temeuri pe care aici nu le putem reproduce, avem în vedere faptul că figura acestuia apare fluctuantă, îngăduind puțința unei dedublări în virtutea căreia să se înfățișeze atât ca zeitate colectivă, cât și, într-o anumită ipostază, ca învățător-patron al unor formații particulare, congregaționale. La fel s-a întâmplat și cu Isis, Osiris, Mithra, Dionysos și alții. Xenopol și-a dat seama de existența, la Geto-Daci, a unor variante ale considerării lui Zamolxis și a observat că fusese revendicat de către *Ktistai-pleistoi* într-una din aceste variante: aceeași, spune el, ar fi profesat „o idee mai severă a doctrinei lui Zamolxis“.

Urmează unele din argumentele noastre. a. În istoriografia antică se observă referiri

potrivit cărora Zamolxis ar fi fost considerat când om, când zeu. Celsus (platonicianul), Porphirios, Iamblihos, Theodoretos din Cyros îl pomenesc ca om. Herodot consemnează atât aprecierea lui ca om, cât și cea în virtutea căreia ar fi fost luat drept „daimon“. Pentru Platon, e om și zeu; pentru Clemens, zeu sau semizeu; pentru Lucian din Samosata și Enea din Gaza, om zeificat. Strabon, mai „istoriograf“ decât cei de mai sus, vorbește de o evoluție a personajului: mai întâi om „călătorit“, deci instruit, el ajunge mai apoi preot, pentru ca în cele din urmă să capete „titulatura de zeu“.

Dar în lumea sectelor religioase din bazinul mediteranean domnește credința potrivit căreia patronul de sectă a început prin a fi un om dotat de zei cu toate darurile care aveau preț în ochii contemporanilor, om care se arată în cele din urmă posesor de atribute divine. Tracul Orfeu căruia i se subordonează numeroase secte din lumea tracică este în acest sens exemplul cel mai concludent. Dionysos, de origină traco-frigiană, este prezent și el în marea varietate de legende cunoscute sub un chip eterogen. Povestea care face din el un cuceritor militar al Indiei, trebuie să fi vizat inițial un războinic de seamă, nu un zeu. Îl cunoaștem ca nou născut, ca adolescent și mai apoi ca individ matur, ceea ce e rar în legendele despre zei. Ca zeu este însă, ca și Orfeu, personajul sub a cărui egidă funcționează în elenism, nenumărate congregații, dintre care unele și pe teritoriul dobrogean. Or Edwin Rohde spune, vorbind de cultul lui Zamolxis, că acesta a fost o varietate a cultului trac al lui Dionysos.

În documentele qumranice sentimentul după care „Învățătorul Dreptății“, om obișnuit, posedă însușiri și forțe supra-umane ce-i îngăduie să-și continue prezența misterică printre oameni, dincolo de dispariția lui fizică, a dus la teologia „transfigurării sale luminoase“, de esență divină, cum se spune în unul din sulurile sacre ale sectei. Suntem în lumea lui Zamolxis, departe de orice teologie. Dar sentimentul potrivit căruia ființa

dascălului a fost totodată aceea a unui înțelept, a unui institutor de reguli de conduită, a unui dăruitor de nemurire a făcut ca în legendă să se confunde sensurile de om, simplu ori „regal“, și de zeu.

b. Funcția asociației religioase, destinată să funcționeze ca instrument misteric în vederea obținerii „supremului dar“, viața eternă și fericită, implică procedura constituent-magică, de inițiere.

Nota secretului, acest revers al caracterului inițiativ, se lasă întrevăzută în variate chipuri. Zamolxis se adresează participanților la ospățul ritual și arată ce viitor rezervă el acestui grup *aparte și numai lui*. Se subînțelege că din acest moment contactul cu membrii grupului capătă un caracter esoteric, ce implică păstrarea unui anumit secret. Subterana și-o construise în taină. Acolo „stătuse ascuns vreme de trei ani“, evident tot în taină. Sunt acestea oare cerute exclusiv de trucul destinat să-l înfățișeze ca nemuritor? Nu, de vreme ce, așa cum ne spune Strabon, el continuă să-și ducă viața în peșteră, unde *nimeni nu are acces*, de unde iese rar, și atunci spre a se întâlni doar cu basileul și slujitorii acestuia. Strabon subliniază caracterul *sacru* al muntelui unde se află peștera. În același sens pledează și legenda îngemănare a mitului zamolxian cu istoria lui Pythagora, a cărui sectă era ținută să conserve cu strășnicie secretul. După George Seure, secret ar fi fost chiar numele adevărat al lui Zamolxis, care nu ar fi fost altceva decât un epitet, un gen calificativ al unui zeu cu nume necunoscut. Dacă întovărășim această părere cu faptul că lui Zamolxis, după câte știm, nu i s-au consacrat statui ori alte reprezentări iconografice, atunci caracterul tainic al cultului său capătă o nouă confirmare. Evident, acolo unde este interzisă divulgarea numelui unei divinități, aceeași opreliște atinge și ritualul pe care ea îl instituie. Ambele au deci un anumit caracter *tabu*. Punct cu punct, toate elementele tainic-inițiatice enumerate mai sus se regăsesc în ființa și viața sectelor esseniene de la Qumran.

Hellanicos, repetând spusele lui Herodot referitoare la falsa moarte a lui Zamolxis, adaugă: „Zamolxis....a arătat Geților din Tracia ceremonii de inițiere în misterii(τελετας)“:

c. Herodot spune că Zamolxis îi asigura pe „ai săi“ că le va procura viața veșnică. Dar concomitent patronul - zeu al sectei, „mîma“ moartea și reînvierea sa. În viața multor secte est mediteraniene, inclusiv cea eseno-qurmanică, moartea și reînvierea patronului îndeplinesc funcția magică imortalizantă, râvnită de sectanți. Mircea Eliade interpretează dispariția misterioasă și reapariția lui Zamolxis drept „moarte rituală“ al cărei rost va fi fost acela de a procura nemurirea. Moartea ar dobândi și sensul unei jertfe purificatoare, fără de care beneficiul nemuririi nu s-ar putea obține. Cunoaștem la Geto-Daci, potrivit relatării lui Herodot, și o ordalie a sulitelor, în numele lui Zamolxis, în cadrul căreia un sol este sacrificat. Din nou ne gândim la posibila semnificație de moarte rituală, profitabilă unei comunități. Blaga crede că există la Daci ritul morții purificatoare: sinuciderea lui Decebal și a altor fruntași daci în clipa înfrângerii a exprimat poate scopul „ca prin jertfa lor să îmblânzească su-părarea unor zei...și ca ei să se îndure cel puțin de cei care rămăneau în urmă“. Decebal era și mare preot, iar un text al lui Iordanes lasă să se înțeleagă că el îndeplinea, ca urmaș al lui Decaieos, și funcția de ierarh al sectanților ce ne preocupă. Autojertfirea sa ar fi un ecou al mitului dispariției zamolxiene.

Gavril Kazarov, referindu-se la ritul sacrificator asociat zeității tracice Pleistoros -despre care pomenește Herodot la IX, 119- spune că „amintește de ritualul prin care Geții trimit solul lor la Zamolxis“, însușindu-și deci teza semnificației sacrificale a mitului zamolxian și aducând în favoarea ei un argument în plus.

d. Zamolxis asigură nemurirea numai celor pe care, „fiind oameni de frunte“, i-a ales să facă parte din comunitatea sa, ceea ce presupune o cumpănire prealabilă, încheiată cu o sentință ce separă pe cei superiori

de ceilalți. Tema selecției celor buni revine și la Strabon și Iordanes. Ordalia sulitelor implică și ea un privilegiu pentru „cel bun“, în timp ce nevrednicii sunt osândiți. Enea din Gaza repetă pe Herodot, dar pare să dispună și de alt izvor când înregistrează versiunea după care „Geții sugrumă pe cei mai frumoși și mai buni dintre ei și îi fac astfel nemuritori, după părerea lor“. Toate acestea conduc spre supoziția că avem de a face cu credința într-o sancțiune postsepulcrală a binelui și a răului, preluată probabil de la orfici, sancțiune pronunțată de o instanță divină. Oricât ar fi fost ea de elementar concepută, e greu de negat înrudirea ei cu credința în judecata de apoi din alte religii antice. Tema etică a opoziției dintre Bine și Rău, ca *cheie de boltă a întregii ideologii essen-qumranice*, se impune aici meditației noastre.

e. Pamfletarul anticreștin Celsus scrie: „Zamolxis din Scytia...a săvârșit și el un act ca însuși Pythagora din Italia și Rhampsonit din Egipt, despre care se spune că a jucat în zaruri în Infern cu Demeter și că s-a reîntors pe pământ cu un vâl de aur...“. Herodot, de la care Celsus împrumută legenda lui Rhampsonit, precizează că vâlul de aur e primit chiar de la Demeter și adaogă că, după întoarcerea personajului, preoții au instituit o sărbătoare. Totul se desfășoară după regia clasică a *mitului agrar*: coborîrea sub pământ (la Hades, toamna), rămânerea, un timp, acolo (iarna), reîntoarcerea (primăvara) a agentului care a primit din partea mamei pământului și zeiță a cerealelor (Demeter), darul lanului copt (pânza de aur), sens pe care ceremonialul magic oficiat de taumaturgi (sărbătoarea inițiată de preoți) îl va perpetua.

Pare așadar că legenda ascunderii lui Zamolxis sub pământ a fost receptată încă din antichitate ca una ce semnifică un ritual agrar. Semnificația agrară a mitului zamolxian, sugerată și de înrudirea zeului getodacic cu Dionysos, e admisă de Rodhe. Adoptând același punct de vedere, Carl Clemen observă că pentru un ciclu agrar termenul de trei ani, cât zăbovește Zamolxis sub pământ,

nu trebuie să ne deruteze, putându-se explica, fie prin anumite condiții ale agriculturii dacice, fie prin caracterul simbolic al cifrei, ca în alte mituri agrare. Zamolxis ar putea fi astfel zeu al vegetației, ceea ce ar explica vegetarianismul atașat cultului său. Gestul pomenit de Herodot prin care Geto-Dacii săgetează cerul e interpretat de C. Daicoviciu ca „act de cult“ destinat îndepărtării furtunii. În spiritul semnificațiilor de mai sus, ar fi vorba de o procedură de sprijinire a lui Zamolxis, în calitatea lui de garant al recoltei. Observăm în treacăt că avem încă în cea mai veche mitologie a Geto-Dacilor culte ale fecundității și fertilității. Teza Zamolxis ca zeu agrar e însușită și de I.I. Rusu. E aproape inutil de amintit că, alături de procurarea nemuririi, asigurarea rodniciei este *o constantă a riturilor misterice antice*.

f. Asocierea dintre dobândirea nemuririi, vivifierea naturii de o parte și medicina umană de altă parte, reprezintă o notă frecventă în învățăturile sectelor inițiatice. Essenienii numiți *therapeuți* cereau medicului să se ocupe atât de sănătatea trupului cât și de a sufletului. Platon afirmă că „zeul-*medic* Zamolxis“ înțelegea rostul practicii tămăduitoare exact în același fel.

g. Identificarea lui Zamolxis cu principiul Binelui dobândește, dacă-l consultăm pe Strabon, adânci sensuri social-politice. Din spusele lui Strabon, rezultă că *Ktistai-abioi* eliminaseră dintre ei proprietatea privată a bunurilor de consum, că introduseră, pe lângă comunitarismul averilor, și pe acela al vieții de familie, că prin viața lor austeră se arătau disprețuitori ai bogăției, că erau vegetariani, ceea ce într-o țară îmbelșugată în carne putea să semnifice nu numai o prescripție rituală dar și un act ostentativ de sobrietate în alimentație, că îi preocupă dreptatea socială. Din spusele lui Poseidonios, comentate de Strabon, rezultă în fine că *abioi* ar fi fost adepți ai celibatului. Ephoros (în jurul anului 400 î.e.n.), după cum transmite Strabon, vorbise de „*abioi*“, tot una cu *ktistai* al lui Strabon, care se făcuseră

cunoscuți prin faptul că „duceau o viață simplă și nu căutau câștigurile, aveau legi bune și proprietatea era la ei în devălmășie; chiar și soțiile, copiii și toate rudele le aveau tot în comun“.

E verosimil ca tema comunitarismului, absentă de obicei în viața sectelor antice, a contribuit și ea împreună cu aceea a nemuririi la legendara asociere într-un fel sau altul a numelui lui Zamolxis de acela al lui Pythagora, asociere înregistrată de Herodot și păstrată mereu în legendă vreme de un mileniu. Când Iosephus Flavius compară modul de viață al essenienilor cu acela al sectanților *pleistoi*, este într-un total probabil că a avut în vedere tocmai modul de viață comunitar. Era singura notă însemnată a fenomenului essenian pe care la alte secte orientale învecinate nu o constata. Aflând însă de existența ei la îndepărtării *pleistoi*, s-a simțit îndemnat să consemneze identitatea situațiilor.

Între principiul comunitar pe de o parte și alte câteva note din ideologia sectanților Geto-Daci, între care și acelea ce-și pun pecetea pe relatările lui Herodot, vedem o semnificativă legătură. Referitor la Zamolxis ca întruchipare a Binelui, opus Răului, se observă că tema comunitară este recunoscută de Daci, rezultă din spusele lui Strabon, ca implicând afirmarea Binelui (concretizat în echitate, austeritate și egalitarism) și negare a Răului (tot una cu inechitate, îmbuibare și inegalitatea socială).

Printr-o accentuare fanatică a opoziției Bine-Rău, se ajunge la cazul când viața ca atare e privită drept o nenorocire, viața post-sepulcrală ca fericire, iar moartea drept o mântuire (la Geto-Daci, spune Pomponius Mela, sunt unii care cred că „e mai bine să moară, decât să trăiască“); ba chiar la tribul geto-dacic al crobizilor, „este obiceiul să fie

plâns copilul la naștere și fericit omul la moarte“. Dualismul, spune Arno Borst, cercetând antecedentele antice ale sectanților Kathari, este credința potrivit căreia ceea ce este în om esențial și durabil nu se dobândește în viața terestră, în care el e un străin, un pelerin. Acest gând este în mai mică sau mai mare măsură fondul comun al tuturor religiilor legate de tema mântuirii. (Erlösungsreligionen).

Reflectând la similitudinile care-l fac pe Iosephus să vorbească despre asemănarea dintre essenieni și *pleistoi*, trebuie să avem în vedere comunitarismul în relație cu dualitatea Bine-Rău, cu credința în opoziția dintre nefericirea existenței terestre și fericirea post-existenței; să ținem seama deci de analogia dintre năzuința către „dreptate socială“ insistent consemnate în relatările lui Ephoros și Strabon, și, dincolo de Balcani și de Mediterana, în crâncenele litanii ale qumranicilor, îngemănate cu faptul că patronul, diriguitorul și izbăvitorul lor purta titlul de „Învățător al Dreptății“.

În dimensiunile prezentei comunicări am putut reține doar o mică parte din argumentele în favoarea tezei conform căreia:

a. Secta *pleistoi-ktistai* face parte dintr-o numeroasă familie de congregații religioase ce acoperă, fără soluție de continuitate, în secolele din jurul începutului erei noastre, o vastă arie ce include lumea tracică și Orientul apropiat;

b. Plecând de la această constatare se poate ajunge la reconstituirea ideologiei sectei geto-dacice, ideologie care ni se oferă mai bogată decât se credea până acum;

c. Dobândim implicit elemente prin care se amplifică imaginea despre viața și conștiința socială a Geto-Dacilor.*)

*) Comunicare făcută la Congresul tracologic de la București.

AGRICULTURA LA GETO-DACI

de Dr. Rodica TANȚĂU

Asist. Univ.

Agricultura este o îndeletnicire cu o veche tradiție la noi. În prima epocă a fierului, datorită rapidei dezvoltări a forței de producție, a uneltelor, ca urmare a utilizării noului metal, agricultura ia un avânt deosebit. În Latène, generalizarea metalurgiei fierului ușurează răspândirea brăzdarului de fier.

Triburile tracice, și printre ele Geții, au fost considerate încă din vechime triburi de agricultori. Auteții antici furnizează date privind agricultura la Traci, precum și practicarea ei de către Geto-Daci.

Herodot (Istoria IV,33), vorbește de ofrandele învelite în paie de grâu, pe care femeile trace și poenicene le făceau zeiței Artemis. Xenofon (Anabasis VIII,1, 13; 4, 5) observă că erau mari cantități de grâu, ovăz și alte bunuri în satele Traciei sudice. Diodor (XIX, 77), menționează că în timpul asediului Rhodosului de către Demetrius Poliorcetul Lysimach a trimis locuitorilor 42.000 de hectolitri de grâu și tot atâtea de orz, provenind din Tracia.

În povestirea campaniei lui Alexandru Macedon la nordul Dunării, în 335 î.e.n. Ari-an (Expediția lui Alexandru, I, 4-1) dă informații legate și de agricultură. Astfel aflăm că după ce au trecut Dunărea, ostașii macedoneni au găsit pe malul stâng al fluviului lanuri atât de îmbelșugate, încât nu au putut înainta prin ele, decât culcând spicele cu sulțele lor lungi (sarissai).

Un document deosebit de important privind agricultura din câmpia Munteniei și sudul Moldovei, este papirusul Hunt. Textul documentului precizează că la nordul Dunării soldații cohorței Hispanorum veterana quingenaria equitata, ridicau tribut regulat de grâu.

O mărturie a rolului agriculturii la Geto-

Daci este un fragment din opera lui Criton, păstrat la Suidas, în care autorul, medic al împăratului Traian, a înfățișat întâmplări trăite de el în campaniile lui Traian din 101-106 din Dacia. De la Criton aflăm că Decebal a repartizat sarcinile între nobilii daci, astfel că unii trebuiau să aibă grijă de bunul mers al agriculturii („și pe când unii erau puși peste cei care munceau /pământul/ cu boii“), iar pe alții îi folosea ca adjutanți ai săi în cetățile întărite, care trebuiau apărate împotriva Romanilor, („alții dintre cei din jurul regelui erau rânduiți/să se îngrijească de fortificații).

Pentru agricultura Geto-Dacilor putem utiliza și izvoarele literare, operele poezilor care au făcut însemnări privitoare la Geto-Daci. Menționăm în special opera literară a lui Ovidiu, în care avem unele date privind agricultura din Dobrogea, la începutul erei noastre. „Tomitanus Ager“ (glia tomitană) menționată de Ovidiu, era un teritoriu cultivat sau cultivabil, aparținând orașului.

Faptul că Geto-Dacii se ocupau cu agricultura reiese și din cunoscuta odă a lui Horațiu, din analiza căreia putem trage concluzii referitoare la sistemul de cultivare a pământului practicat de Daci.

Pe lângă izvoarele scrise, dovezi privind rolul agriculturii în economie, aduc de asemeni și izvoarele monumentale, cum este Columna lui Traian. O scenă pe aceasta ne arată soldați romani cosind grâu în Dacia, ceea ce înseamnă că și în timpul războaielor cu Romanii, agricultura juca un rol, indiferent dacă cei care cultivau erau Daci sau Romanii care deveniseră stăpâni pe o anumită zonă a teritoriului dac. Pe Columnă au fost identificate construcții speciale, care aveau rolul de hambare pentru cereale.

Un indiciu că una din principalele bogății o constituiau cerealele, este faptul că pe monedele regilor Sciți de pe teritoriul Dobrogeii de azi este reprezentat capul Demetriei, zeița agriculturii, încununat de spice. Spicul de grâu se afla și pe monedele orașelor grecești din Dobrogea, de pildă la Callatis. Mărturii directe de practicare a agriculturii le avem prin săpăturile arheologice, în urma cărora au ieșit la iveală cereale carbonizate și diferite unelte agricole. Cerealele din epoca dacică erau: grâu cârnău, triticum vulgare, triticum compactum, secară, mei, drăgaică, zăzanie, muștar de câmp, zămeșiță, lușcă, orzoaică, bob, linte, rapiță, mac, spanac porcesc, mohor. În afară de semințe de grâu, săpăturile arheologice au mai scos la iveală și semințe de fasole și mazăre. În legătură cu vița de vie dispunem de informația dată de Strabon cu privire la interzicerea culturii acesteia de către Burebista.

Considerând că informația lui Strabon nu ne poate îndreptăți să acceptăm lipsa viticulturii din cadrul economiei Geto-Dacilor, mai ales că izvoarele arheologice dovedesc existența ei chiar în câmpia Munteniei, la Popești. Aici, pe un fragment de lipitură de lut a locuințelor incendiate, se vede și întipărirea unei frunze de viță, dar nu știm dacă era cultivată sau creștea în stare sălbatecă.

Profesorul C.C. Giurescu aduce argumente lingvistice în favoarea cultivării viței de vie la Geto-Daci. El consideră că o dovadă sigură este faptul că termenii principali folosiți în viticultură: strugure, butuc și curpen, provin din limba dacă.

Uneltele agricole. Pe teritoriul patriei noastre au fost găsite unelte agricole din fier ca: seceri, săpoaie, greble, lopeți, hârlete, săpălīgi, care stau în legătură cu dezvoltarea agriculturii. La Govora-sat s-au identificat două seceri într-o așezare getică Latène, iar la Piatra Craiovei de asemeni două seceri.

Fierul de plug dacic. Săpăturile arheologice au adus la lumină materiale care arată că Geto-Dacii au folosit încă din a doua ju-

mătate a secolului II î.e.n. plugul prevăzut cu brăzdar de fier. Exemplarele găsite la Cetățenii din Vale, Popești și probabil cel de la Ocnitza, aparțin acestei perioade. În etapa următoare (sec.I î.e.n.— I e.n.) pe cea mai mare parte a teritoriului locuit de Geto-Daci, în aproape toate așezările dacice mai importante s-au găsit brăzdare. Le menționăm pe cele de la: Grădiștea Muncelului, Tinosu, Poiana, din depozitul de unelte de la Strâmbu etc.

Brăzdarul de tip dacic are capul în formă de lingură, iar corpul ca o bară aplatizată. Este prevăzut cu un cârlig, pentru a se fixa pe talpa de lemn a plugului. Alături de brăzdare au apărut adesea și cuțitele de plug, cum sunt cele de la: Cetățeni, Popești. Grădiștea Muncelului, din depozitul de la Strâmbu etc.

Descoperirile arheologice au dovedit că brăzdarul de tip dacic a continuat a fi folosit și după cucerirea Daciei, până în secolul III e.n. Astfel brăzdarele de tip dacic de la Lechința de Mureș, Cristești, Apulum, Dedrad, datează din epoca romană. În Dobrogea s-au găsit trei exemplare, în apropiere de Mangalia.

S-au găsit și brăzdare de tip roman, de formă triunghiulară, cu marginile indoite, formând două aripioare care îl fixau de talpa plugului, cum sunt cele de la: Mărculeni, Hobița, Dedrad. Este posibil ca brăzdarul de tip roman să fi fost folosit încă înainte de cucerire, întrucât s-au descoperit două exemplare în cetatea dacică de la Căpâlna.

Referindu-se la originea fierului de plug, cercetătorii români consideră că aceasta ar fi putut ajunge pe teritoriul patriei noastre din lumea grecească, prin intermediul coloniștilor greci sau prin Tracii de sud.

Originea sud-tracică a fierului de plug dacic este confirmată de rezultatele ultimelor cercetări arheologice din Bulgaria. Descoperirea în mormântul trac de la Kaloianovo a unui fier de plug în formă de lingură, care a putut fi datat în prima jumătate a secolului IV î.e.n., precum și brăzdarele din secolul IV-III î.e.n. de la Seuthopolis și Mirkovo, atestă că fierul vechi de plug a fost întrebuințat
(continuare în pag.15)

CETATEA HELIS

CONTRIBUȚII LA ISTORIA ORAȘULUI BUCUREȘTI

de CARMEN BOGDAN

Scrierile antice grecești arată că în anii 300 și 292 î.e.n., Dromichaites, regele Geților, care stăpânea în Muntenia, a purtat două războaie victorioase contra regelui macedonian Lysimach al Traciei, unul din generalii ce au urmat la tron după Alexandru cel Mare, și care voia să cucerească teritoriile din stânga Dunării. În ultimul război (292 î.e.n.) regele Lysimach a fost făcut prizonier, împreună cu întreaga sa armată - se arată a fi fost 100.000 războinici care, însetați și înfomețați, nu au mai putut lupta. Se consideră că lupta s-a dat în Bărăgan.

Lysimach a fost dus la Helis, centrul uniunii de triburi geto-dacice, unde aceștia au cerut uciderea lui. Dromichaites însă a convins pe Geto-Daci că acordându-i viața, încheierea unei păci le-ar fi fost favorabilă. Prin aceasta Geto-Dacii recapătă cetățile din dreapta Dunării, pe care le pierduseră anterior.

Istoricul Polibius, în lucrarea sa din sec. al II-lea î.e.n. îl numește pe Dromichaites rege al „Odryșilor“. C. Daicovici arată că este vorba de o greșală strecurată de copistul acestei lucrări, scriind „odryșilor“ în loc de „ordysșilor“ sau „ordesșilor“ (aceștia fiind Geto-Dacii argeșeni).

Constatarea este de cea mai mare importanță, deoarece prin aceasta rezultă că centrul tribal era în regiunea Argeșului. Considerăm că el trebuie căutat în Vlăsia, care era foarte populată.

Denumirea cunoscută de Polybius a rezultat, evident, din faptul că ieșirea la Dunăre a Geto-Dacilor din centrul câmpiei muntene se făcea pe cursul inferior al Argeșului. La vărsarea lui în Dunăre și în sus, pe râu, Grecii făceau schimburi de mărfuri cu Geto-Dacii de pe Argeș și din alte așezări situate pe malul

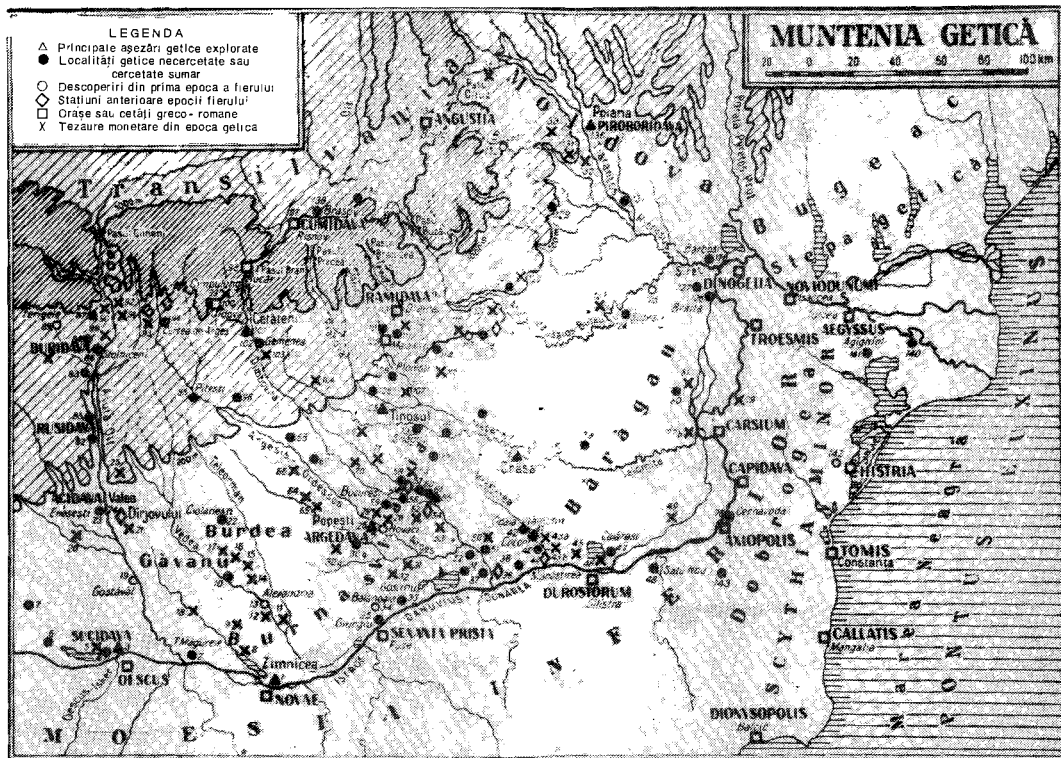
Dunării. În secolul II î.e.n. mărfurile grecești urcau până la așezarea nou dezvoltată atunci pe Argeș (azi Popești), comuna Mihăilești, unde se făcea depozitarea lor. Desigur, de aici se aproviziona în primul rând centrul Vlăsiei. Grecii au cunoscut pe această cale populația geto-dacă din Vlăsia și astfel s-a păstrat numele Geto-Dacilor argeșeni, cunoscuți prin comerțul de pe râul Ordessos - Argeșul de azi.

Lupta din anul 300 î.e.n. dovedește că Geto-Dacii stăpâneau câmpia munteană și anterior acestei date. Rezultă că Dromichaites, regele Geto-Dacilor argeșeni, își avea reședința în Vlăsia, începând de la finele secolului IV î.e.n.

Săpăturile arheologice efectuate pe teritoriul orașului București dovedesc că pe aceste locuri a existat o aglomerare de așezări tribale, începând din cele mai vechi timpuri, care a dăinuit până în epoca modernă.

Aceste căutări, care sunt în curs de efectuare, nu au stabilit încă îndestul urmele sec. IV-III î.e.n. Există indicații pentru aceste secole la dealul Radu Vodă Bucur, confirmate de prof. D. Berciu, în Militari, Străulești și Cățelu Nou. Dealul Patriarhiei, care se arată a fi de cea mai mare importanță, a fost denivelat în secolul trecut. S-au găsit totuși urme din epoca bronzului. Urmele arheologice din epoca fierului au fost răscolite, ele există probabil, la poalele dealului.

Săpăturile arheologice au dovedit existența mai multor „culturi“. Poziții importante au fost descoperite până în prezent la Radu-Vodă, unde s-au găsit urme începând din anul 1800 î.e.n. și unde a existat o așezare puternică și bogată, întărită cu un șanț de apărare (palisada a fost distrusă, se pare, fără a se putea cerceta); la Mihai-Vodă s-a găsit o așezare

având și o vatră străveche (în fapt, un altar de cult, ornamentat), ambele datate din sec. III î.e.n. Sperăm că cercetările viitoare vor stabili cu mai multă precizie urmele domniei puternicului rege Dromichaites, din sec. IV - III î.e.n.

Monezile din aceste secole, găsite la lacul Tei, Cățelu Nou, Străulești, Giulești (Crânșăși), București - limita de nord- și Fundeni, indică o arie largă de circulație monetară la acea vreme.

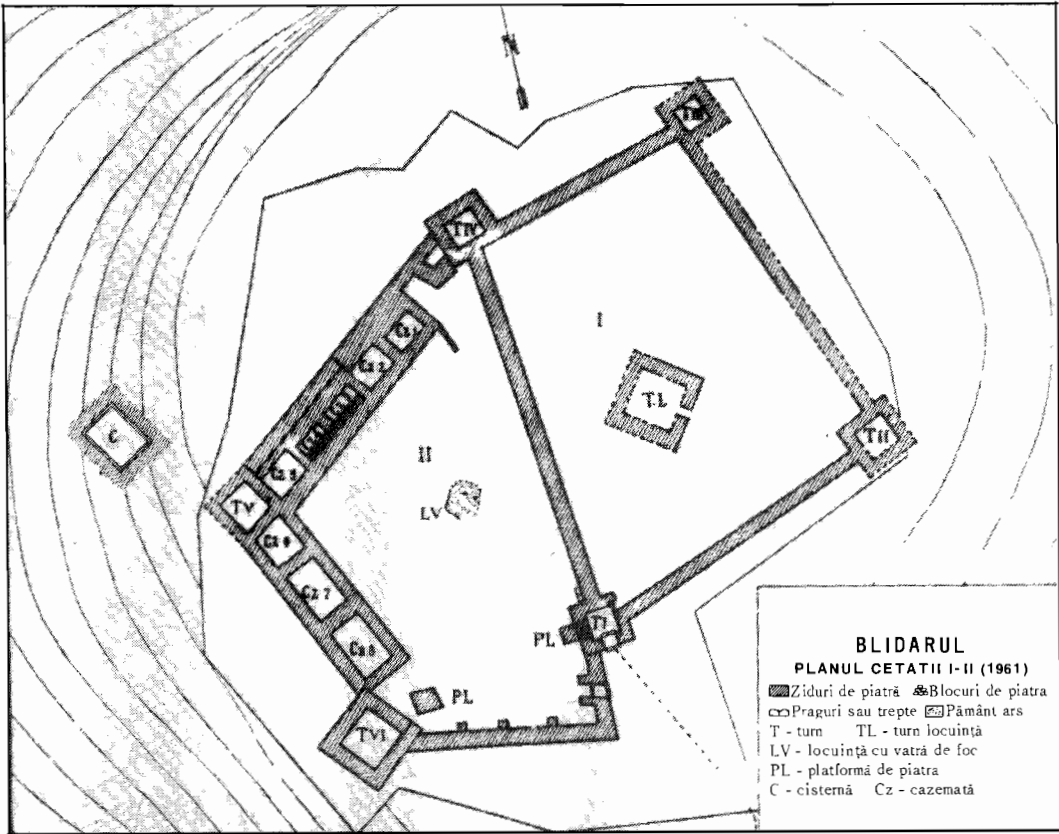
Numărul mare de aşezări de-a lungul Colentinei și Dâmboviței, pe dealurile Radu - Vodă și Bucur, Mihai - Vodă, Piscului, Ciurel, Văcărești, Progresul, Popești - Leordeni, Chitila, Străulești, Herestrău, Tei-Toboc, Plum-buita, Pantelimon, Cățelu-Nou etc., marchează dezvoltarea la care se ajunsese în secolul III î.e.n. Această aglomerare ne arată în același timp că aci era și centrul tribal al acestor aşezări, iar în mijlocul lor exista și o piață străveche. Dar, pentru a ajunge la această dezvoltare, începuturile datează cel puțin din sec. V - III î.e.n.

Cercetând hărțile Muzeului orașului Bucu-

rești cât și harta „Muntenia getică“, constatăm că acest centru coincide cu centrul câmpiei muntene și cu centrul Vlăsiei, unde codrii care-l înconjurau, i-au fost întotdeauna cea mai bună apărare.

Poziția multimilenară de aşezări tribale aglomerate, unde se impune a fi existat și un centru, se datorează poziției geografice favorabile - lacurilor din împrejurimi, Dâmboviței și Colentinei, dealurilor, pădurilor și întretăierii de drumuri. Dintre acestea, drumul spre Transilvania (Brașov) este cel mai important - drum străvechi, incontestabil - care dintotdeauna a legat Dunărea cu munții pe calea cea mai scurtă, prin centrul câmpiei.

Drumul principal pleca de la străvechiul Istru (din dreptul Giurgiului unde, pe malul drept se continua drumul pe râul Lom), atingea Bucureștii, râul Teleajen (Ploiești) și urca pe valea acestuia spre Transilvania. El se constată din înșirarea aşezărilor ce existau pe acest parcurs. Drumul se întretăia cu apa Dâmboviței, care constituia calea naturală spre Cetățeni, Bran, Brașov precum și cu drumurile spre Alexandria, Zimnicea, Turnu Mă-

gurele, Crășani, Oltenița etc.

La această întretăiere s-a dezvoltat centrul tribal în epoca bronzului și mai mult în perioada a doua a fierului, când prin intensificarea schimburilor de produse și prin așezarea lui naturală, a devenit popasul principal al acestui drum. Așezările acestui popas, care există din cele mai vechi timpuri - unde în mod natural era loc de schimburi, de adunări și serbări al Geto-Dacilor - cuprindea un vast teren, delimitat în epoca feudală de biserica Colțea, Muzeul de istorie al R.S.R. (Poșta Centrală), Dâmbovița, biserica „Sf. Ioan cel Nou“, strada Patria, biserica „Sf. Gheorghe-Vechi“ și biserica Răzvan.

Cetatea Helis încă nu a fost identificată. Dar considerăm că ea trebuie căutată pe teritoriul Bucureștilor de azi, deoarece se afla centrul cel mai aglomerat al Vlăsiei.

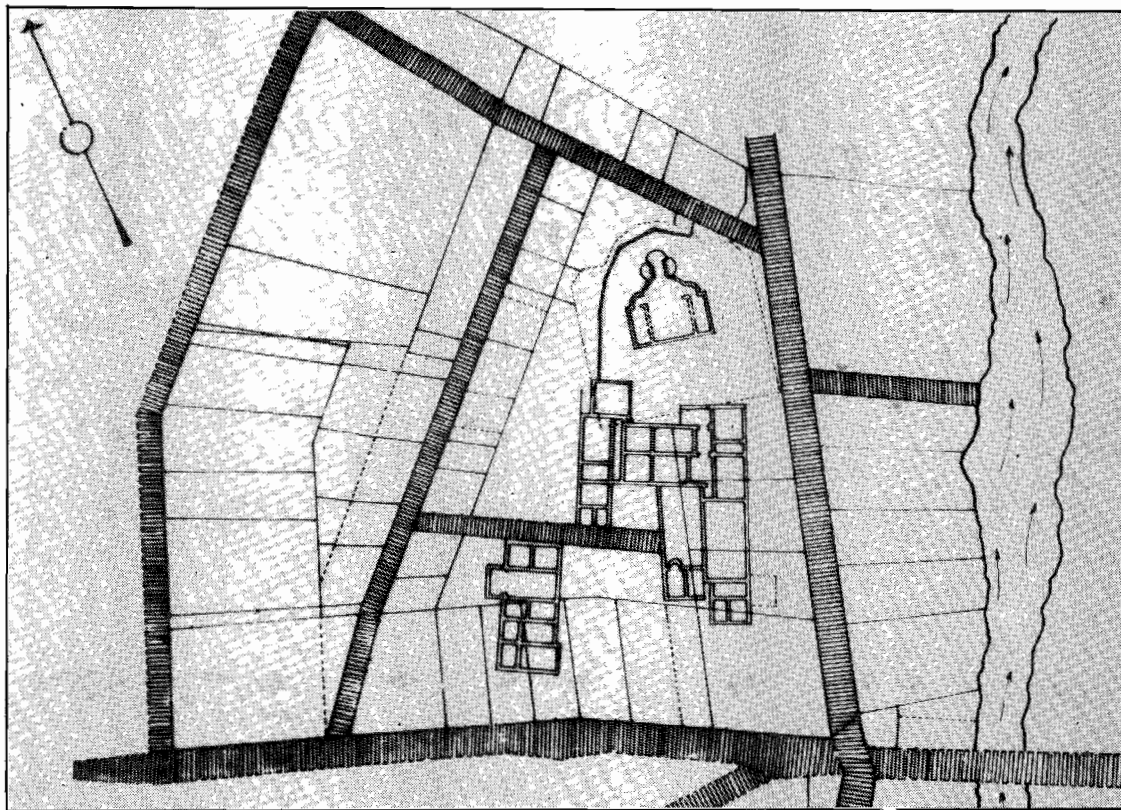
Cercetând originea numelui HELIS - denumire geto-dacică - el poate fi apropiat de latinescul *felix*, care înseamnă *fericit, norocos*, termeni similari cu *bucuros* și *bucurie*. Aceas-

ta s-ar putea explica atât prin teoria că Dacii foloseau limba latină anterior cuceririi romane, părere care este acceptată astăzi de mai mulți cercetători, cât și prin originea comună indo-europeană a latinei și a daco-gaticeii. „Helis“ ar putea fi comparat și cu grecescul *helisso*, care are înțelesul de „a se învârti, a dansa în jurul unui altar“ și prin extindere „a se bucura“.

Nume de localități care înseamnă „plăcut, frumos“ sunt cunoscute în mai multe limbi; vezi francezul „La Joyeuse“, germanul „Schonbrun“, ca și româneștile „Bucura“, „Frumoasa“, ca și orașul „București“.

Originea orașului București nu este până în prezent pe deplin clarificată. Numele orașului derivă însă evident din aceeași rădăcină cu *Bucur*, *bucurie* etc.

Considerăm că termenul „bucurie“ păstrează sensul denumirii vechii cetăți Helis și leagă istoricul ei de cetatea Bucureștilor. Faptul că aici se întâlneau din cea mai mare vechime toate drumurile din câmpia munteană, demonstrează că numai aici a fost centrul de

Planul Curții Domnești la sfârșitul sec. al XVIII-lea.

Comparată cu cetatea de pe Blidaru (sec. I î.e.n.), așezarea Curtea Veche relevă o cetate dacică, asemănătoare, care impune noi cercetări arheologice.

totdeauna al țării, iar aceasta întărește încă o dată legătura dintre Helis și București.

Părăsit uneori vremelnic, centrul tribal era alcătuit din mai multe așezări deschise, înșirate pe luncile Dâmboviței și Colentinei, iar pe o colină, o cetățuie întărită cu palisadă și șanț de apărare, domina străvechiul centru al Vlăsiei și împrejurimile lui, care constituiau inima țării.

Propunerea identificării centrului tribal Helis cu așezarea de la Piscul Crăsani, pe Ialomița, este greu de admis, deoarece ea nu se deosebește cu nimic de alte așezări. În plus, este așezată într-un loc total neprielnic pentru o capitală.

Comparată cu cetatea de pe Blidaru (sec. I î.e.n.) așezarea Curtea Veche sugerează o veche cetate dacică, asemănătoare, care impune

noi cercetări arheologice. Urmele din sec. IV găsite până în prezent în cetate, fac evidentă continuitatea cetății și până în sec. III î.e.n.

Subliniem că amprenta pe care au lăsat-o zidurile cetății și drumurile înconjurătoare, marchează prin străzile ce dăinuiesc azi, o dovadă multimilenară, de neînălțurat a acestei străbune așezări.

Ca întotdeauna, tradiția păstrează o urmă de adevăr. Ea ne-a condus la Cetatea Helis, centrul tribal în care Dromichaites și-a sărbătorit triumful asupra vestitului rege macedonean Lysimah.

În acest fel, istoria scrisă a Bucureștilor începe în urmă cu 2275 și 2267 de ani, odată cu victoria câștigată de Geto-Daci, în frunte cu regele lor, Dromichaites.

DACII ȘI ROMANII IN SEC. II-IV IN REGIUNEA SUDESTICĂ A TRANSILVANIEI

de Dr. Zoltan SZEKELY
Directorul Muzeului din Sf. Gheorghe

Rezultatele ultimelor cercetări arheologice executate în lagărele/castrele/ romane din sud-estul Transilvaniei, dar mai ales cele din județul Covasna, la Comolău, Olteni, Brețcu și recent la Boroșneul Mare, atestă în mod indiscutabil, că și această parte a Transilvaniei a fost cucerită de Romani, prin războaiele purtate de împăratul Traian contra lui Decebal. Construirea sistemului de apărare în această parte a Daciei, cu caestre de piatră, a început foarte probabil încă din vremea lui Traian, dar au fost sigur terminate sub domnia lui Hadrian. Acest fapt este confirmat de o monedă de bronz din anul 19 al domniei lui Hadrian, descoperită în stratul de chirpici ars roșu, de pe acropola cetății dacice Covasna, cetate cunoscută sub denumirea de „Cetatea Zânelor“; același fapt este confirmat și de o inscripție dedicată lui Hadrian. Această inscripție a fost găsită în zidul castrului roman de la Boroșneul Mare și a fost dedicată împăratului Hadrian, probabil în anul 123, cu ocazia vizitei sale în Dacia, de către comandantul unei unități de călăreți, Ala I Latobicorum. Despre componența etnică a soldaților, recrutați în trupele romane, care au avut garnizoana în aceste lagăre, ne dau mărturie cărămizile stampilate păstrate în ele. Astfel, la Comolău, la Brețcu au fost soldați recrutați din Hispania; la Olteni, din Gallia, iar la Boroșneul Mare, în afară de Celții latobici, Gali, iar în ultimii ani au fost aduși și călăreți palmyreni din Africa. Așezări civile, *villae rusticae*, până în prezent nu sunt atestate cu deplină siguranță, în afară de cele descoperite la Sf. Gheorghe și Târgu-Săcuiesc. Caracterul civil sau militar al acestei ultime descoperiri nu este deocamdată lămurit. În afară de soldați ro-

mani, etnic aparținând diferitelor națiuni, populația locală a rămas cea dacică, care numai în parte a emigrat în regiunea învecinată de dincolo de Carpați, iar marea majoritate a locuitorilor rămânând pe loc. Persistența acestui element băștinaș, în lipsa de documente scrise, se poate dovedi numai prin unele resturi ale culturii lor materiale, care aparțin acestei perioade. Unele din acestea constituiesc și o dovadă a procesului de romanizare, prin care a trecut această populație locală în sec. II-III. Aceste resturi de cultură materială au fost descoperite în caestrele romane și în așezări ale populației locale.

În caestrele romane unde s-au făcut cercetări, la Comolău, Olteni, Brețcu și de la Boroșneul Mare, în stratul roman au fost găsite fragmente de vase făcute cu mâna, care sunt de factură dacică. Acestea reprezintă tipuri de vase caracteristice populației dacice, ca borcanul decorat cu brâu alveolat și cu butoni, ceașca cu toartă sau cunoscuta cătuie dacică și fructiera. Unele dintre acestea prezintă un aspect deosebit de cele cunoscute din epoca clasică dacică, ca de ex. borcanul descoperit în castrul de la Boroșneul Mare. Borcanul făcut cu mâna din pastă mai bună, are pereții mai subțiri, iar brăul alveolat este aplicat numai în jurul pântecului vasului; ceașca dacică cu o toartă prezintă particularitatea de a fi mai scundă; un exemplar similar s-a găsit într-un bordei descoperit la Reci, datat în sec. IV de o monedă a împăratului Constantinus II.

Persistența elementului dacic se mai poate dovedi și în așezări. La Simonești (în jud. Harghita) un bordei dacic este datat de o monedă de bronz din sec. II. Bordeiul a fost găsit în așezarea prefeodală din sec. VIII. Inven-

tarul bordeiului constă din fragmente de vase romane și dacice făcute cu mâna.

Tot acestei perioade îi aparține materialul ceramic descoperit într-o groapă, în așezarea prefeudală de la Filiași (jud. Harghita). Materialul ceramic găsit în groapă a fost: 1) vase de tradiție dacică și 2) vase romane. Vasele dacice au fost făcute la roată, cu excepția unuia singur: sunt fragmente de fructieră, din borcane și cupe. Materialul ceramic roman conținea diferite tipuri de vase obișnuite în epoca romană din sec. II-III; datarea întregului material s-a făcut datorită prezenței unui fragment de „terra sigillata“ care este, probabil, fabricația atelierului de la Cristinești (jud. Mureș).

Mormântul de incinerare în groapa arsă, descoperit în așezarea Sântana de Mureș - Cernașov, de la Sf. Gheorghe, constituie tot o dovadă a prezenței elementului dacic în cadrul acestei culturi, printre purtătorii căreia fiind și elementele etnice locale.

Circulația monedelor romane, chiar după părăsirea Daciei de către Romani, cum dovedesc descoperirile de la Olteni, Sf. Gheorghe,

Cernat etc. este și acesta un argument în plus că populația locală romanizată în cursul sec. II-III își continuă existența în sec. IV-V și în această parte a Transilvaniei.

Cele prezentate mai sus sunt dovezi grăitoare că cucerirea romană a desființat statul independent dac, însă populația dacică continuând să viețuiască în aceleași regiuni. Populația își trăia mai departe viața în formele sale tradiționale, adaptând civilizația romană pe lângă cea proprie și transmițând-o culturii romanice din epoca prefeudală. Astfel multe elemente de cultură daco-romane sunt preluate de diferite popoare care au trecut în această perioadă pe aceste meleaguri ca Goții, Gepizii și Slavii, după cum ne arată așezările lor de la Reci (jud. Covasna), de la Porumbeni Mici, Bezid, Sălașuri (jud. Harghita), Poian (jud. Covasna) etc.

Cercetările care sunt în curs, vor aduce și alte dovezi concludente privind persistența elementului autohton și influența culturii lui asupra popoarelor cu care a conviețuit secole întregi pe aceste meleaguri. *)

CU PRIVIRE LA ORIGINEA TRACĂ A LEGENDARULUI ORFEU

de **Gabriela GHEORGHIU**

Dacă există vreun punct de vedere asupra căruia toate enciclopediile din lume sunt de acord, atunci acesta este originea tracă a lui Orfeu.

Lingviștii au dezbătut originea acestui nume care sună tentant grec, dar poate fi asimilat și altor culturi, după cum arată școala lingvistică indo-europeană.

Max Müller identifică pe Orfeu unui erou solar al îndepărtatelor meleaguri indiene „Ribhu“ sau „Arbhu“, adorator al lui Surya (zeul soarelui). Verbul *orf-* de origine egipteană, devine în ebraică *roph* și înseamnă a vindeca, iar ca substantiv *rofe - medic*. For-

ma greacă (*ορφέω*) și dorică (*ορφικός*), înseamnă păstor.

Instrumentul lui Orfeu - lira - care este utilizată în perioada consecutivă existenței eroului, ca o invenție a sa, este de fapt anterior cunoscută. După Apollonius din Rhodos (400 î.e.n.) Orfeu nu a făcut decât să schimbe numele unei ghitare obișnuite, în denumirea de liră. Numele acesta îl purta colina de la poalele Olimpului, unde Orfeu obișnuia să cânte un imn de preamărire a zeului Apollo. După Eschil tot aici a murit eroul, deoarece a schimbat cultul dionisiac în ritual apolinic (propriu misterelor înălțimii). În cursul eve-

*) Comunicare făcută la Congresul tracologic de la București.

nimentelor, Orfeu urmează un proces de grecizare. E demn de notat faptul că deși el se apropie de cultura europeană ca erou grec, el reușește să-și păstreze originea tragică.

După Diodor din Sicilia care ne relatează date ale mitologiei, zeii și eroii sunt tratați ca ființe umane, „Dionysos invadează Europa, venind din Asia“. Lycurgos, rege al Tracilor, complotază împotriva sa. Complotul este dat la iveală de unul dintre oamenii săi, pe nume Charops. Se spune că Dionysos în schimbul serviciilor sale, i-a dăruit regatul Tracilor, învățându-l odată cu aceasta ceremonia ritualelor inițiatice, denumite mai târziu misterele eleusine. Mitul urmează cu Oiagros, fiul regelui Charops, care moștenește regatul. La rândul său, acesta îl inițiază pe fiul său Orfeu. Prin daruri naturale, prin educație, fiind și un caracter excepțional, Orfeu introduce modificări și îmbunătățiri în ritualurile de inițiere, care-și datorează originea lui Dionysos. Mai târziu aceste ceremonii poartă denumirea de ritualuri orfice. Musaios, fiul lui Orfeu, duce mai departe tradiția, devenind un inițiat al acestor mistere.

Odată ce l-am menționat pe Orfeus, nu ar fi nepotrivit să fac o digresiune spunând că el a fost fiul lui Oiagros, un trac de neam, primul în cultură, în muzică și poezie, unul dintre cei pe care istoria îi păstrează printre frumoasele sale amintiri.

A scris poezie de merit, care uimește și astăzi, distinsă prin excepționala sa melodicitate. Reputația sa era atât de mare, încât era cunoscut ca imblânzitor de animale și chiar plantele erau mișcate de cântecul său.

Când a terminat studiul său asupra ceremoniilor sacre ale misterelelor, a descoperit că miturile fac parte din știința teologiei și astfel a plecat și a trăit un timp în Egipt, unde și-a îmbogățit mult cunoștințele. El a devenit cel mai mare inițiat al Greciei în privința ceremoniilor, poeziei și muzicii. A fost și în expediția argonauților în ținutul de nord al Hiperboreenilor. A mai făcut o faptă care astăzi uimește mai mult ca orice: a coborât în infern, unde Persefona, fermecată de

muzica sa, i-a îngăduit să-și ia cu el soția, readucând-o la viață din Hades, ca un alt Dionysos. Acesta a dăruit mamei sale dispărute, Semele, o parte din imortalitate, schimbându-i numele în Tiona.

Cu Konon, parcurgem întreaga existență a eroului: fiul lui Oiagros și al Caliopei, una dintre muze, a fost regele Macedonenilor din ținutul locuit de Tracii Odrissi. El avea o educație aleasă, fiind în mod excepțional dotat pentru arta interpretativă. Deoarece Tracii și Macedonenii sunt mari iubitori ai muzicii, el a câștigat mari favoruri printre aceste neamuri. Felul morții sale a fost acesta: el a fost măcelărit de femeile trace și macedonene, deoarece nu le-a permis să ia parte la ceremoniile religioase. Toată lumea spunea că aceasta s-a întâmplat după moartea soției sale. La moartea lui Orfeu capul său a fost tăiat și aruncat în fluviu. În regiune a izbucnit ciurma, în timp ce capul stătea pe apă cântând, neatins de descompunerea care macină orice ființă după moarte. Într-un târziu oamenii s-au gândit să-l îngroape, transformându-i mormântul într-un altar.

Apollonius spune că acest templu ar fi lângă Pimpleia, un sat lângă orașul Dion, în partea de nord a muntelui Olimp. Strabo îl menționează ca fiind locul de origine al tribului trac al Kikonilor. Și Euripide îl descrie pe Orfeu ca pe un erou, preamărind pe zeul Apollo în grotlele muntelui Olimp. Dar de fapt districtul muntelui Olimp mai sus menționat a fost la origine locuit de un trib trac, care, după Tucidide, și-a părăsit locul, alungat de Macedoneni.

K. Robert și prof. Gurthrie de la Universitatea din Oxford argumentează asupra posibilității ca Orfeu să fi fost la origine grec, deoarece după unii autori el este un erou mitologic greco-latin, căruia i se atribuie ca tată zeul Apollo. Acești autori observă costumul grec pe care eroul îl poartă în reprezentările picturilor de pe vase, începând cu secolul VI î.e.n.

Împotriva acestei afirmații se poate observa non-concordanța dintre costum și origi-

nea unor personaje de pe alte meleaguri decât Grecia. Teoria autorilor se bazează pe faptul că Orfeu apare în costum grec printre Traci, reprezentați în costumul lor național. Astfel concluzia pare să se impună: dacă Orfeu este reprezentat printre Traci, unde se afla acesta? Pe meleagurile trace, fiind un simplu vizitator, un artist considerat și respectat? Dar în final Orfeu, după legendă, e ucis de către Bassaride, un fel de bacante, adevrate ale unui cult dionisiac. Moartea lui Orfeu apare și ea reprezentată pe vase, iar aceste femei apar, la rândul lor, în costum grec. Nicăieri în mitologie nu este menționat că Orfeu ar fi fost ucis de femeile din Grecia, și totuși moartea sa este reprezentată folosindu-se costumația greacă. Singurul indiciu care ar putea arăta originea tracă ar fi tatuajul care nu apare în aceste picturi. După părerea noastră, observația asupra costumației ar putea duce la confuzia originii eroilor. Observația autorilor este ingenioasă, dar inconsistentă. Probabil că artiștii anonimi ai picturilor și-au împodobit eroii cum s-au priceput mai bine; fiind ei înșiși greci, i-au atribuit și lui Orfeu costumul grec, ca o investitură, conferindu-i calitatea de grec, (la fel se observă că Priam, Paris, Medeea, alți eroi, poartă un costum grec, în loc să apară în costum asiatic). După concluzia noastră Orfeu poartă în mod excepțional costum grec, când ar fi trebuit să fie aidoma Tracilor care îl înconjoară.

Un al doilea element în stabilirii originii lui Orfeu este apartenența părinților săi la același popor trac. Există un pasaj în Argonautica, în care se vorbește de căsătoria regelui trac Oiagros cu Caliope, a cărei origine se

(urmare din pag.7)

de Tracii de sud înainte de a fi utilizat de Geto-Daci.

Originea sud-tracică este întărită de legăturile strănse ale Tracilor de sud și aria nord-tracică, ilustrate și prin unele forme de vase din ceramica de la Alexandria, Gogoșu, Satu Nou și Murighiol, care este legată de cultura Tracilor din sud, din sec.V-IV î.e.n. Faptul că cele mai vechi exemplare de fier

pierde într-o obscuritate mitologică. Caliope, mama sa, este descrisă ca având o origine divină, aparținând când muzelor, când numeroasei familii a nimfelor. Căsătoria părinților săi este descrisă ca având loc într-o peșteră în mijlocul pădurilor. Existența unor temple în peșteri este cunoscută la Geto-Daci, în special la Dacia de la nord de Dunăre (templul lui Zamolxis de pe muntele sfânt Cogaionon). După alte surse greco-latine, Oiagros este asimilat unui fluviu, care nu este altul decât Dunărea. În privința originii lui Caliope, se poate observa că și elementul *nimfă* este un simbol similar celui al fluviului. Faptul că nimfele și muzele au și un dar profetic, ne face să concludem că ele erau ființe reale, păzitoare ale spiritelor pădurii dintr-un cult mai vechi, animist, născut din uriașii codri de la nordul Dunării. Grecii fiind un popor de păstori și navigatori, zeii lor își găsesc originea în câmpii și marea de lângă Creta, locul nașterii civilizației antice. În sensul acesta Caliope nu are nimic comun cu Venus, născută din spuma mării, care formează, prin contrast, un element insular. În consecință toate elementele continentale, cum ar fi cultul pădurii și al apei, sunt elemente împrumutate de la Geto-Daci și, în final, asimilate. În comunitatea geto-dacă, femeile de o naștere aleasă, destinate ca mama sa regalității, erau mari preotese ale spiritelor pădurii, inițiate în misterioasele rituale care, mai târziu, se regăsesc în cultul orfic. Astfel se explică și perpetuarea în acest cult al unei multitudini de legi tabu.

În concluzie; părinții săi pot fi de asemenea asimilați poporului trac, și mai precis Geto-Dacilor, cu care au elemente comune.

de plug aparțin secolului al II-lea î.e.n. și că s-au găsit în regiunea dintre Carpați și Dunăre, la Cetățeni, Popești, Ocnitza, constituie un argument în plus după noi, că factorul sud tracic s-a făcut simțit și în problema fierului de plug, ca și în aceea a ceramicii, mai devreme în această regiune, orientând-o spre Latène, cu un pas înainte față de interiorul arcului carpatic.

BRANCUȘI LA JUDECATĂ

Domnului Dr. IOSIF CONSTANTIN DRAGAN

Tăcuți stau la masa tăiată în stâncă,
 DACII cei mândri, cu privire adâncă.
 Nu pentru un ospăț s-au strâns laolaltă,
 Ci pentru o dreaptă judecată,
 Aspră, fără părtinire,
 Dacă să primească în nemurire,
 Pe unul de-al lor, un pribeag,
 Plecat din Carpați doar cu-n toiag.
 El, un sărântoc,
 Fără vatră, fără foc,
 A risipit prin străinele cetăți bogate,
 Grămezi de nestemate;
 Acum, a venit la judecată și trebuie să dea samă:
 A adus cu el *chipuri de lemn, de piatră, de aramă.*

– *Măriți juzzi*, nu vă grăbiți
 Să osândiți;
 Că județul cu pripeală,
 Uneori, e cu sminteală;
 Mai bine ascultați, priviți,
 Și-adânc chibzuiți.

Femeia asta îngenunchiată pentru rugă,
 E o stăpână, nu o slugă;
 Nu de teamă se-nchină cu umilință,
 Ci din credință:
 Puterea care - mii de ani - a-nălțat dintre noi,
 Atâția martiri, atâția eroi.

Chipul de fată învăluit în visare,
 Este primăvara în floare,
 La noi, când nebunateci zefiri prin vâlcele,
 Sărută sfioasele viorele;
 Eu am prins clipa și-o țin în piatră pentru vecie.

Pasărea asta ca vie
 Și păsările celelalte,
 Sunt năzuințele noastre înalte:
 Cu ele urcăm sus, tot mai sus.
 Aș mai avea de spus
 Și despre altele, pe care le-am izvodit
 Din sufletul nostru trudit
 Și le-am dăruit Lumii pe toate, nu din trufie,
 Ci ca să știe
 Cât de bogați erau acei săraci
 Străbunii mei DACI.

de Iosif Toma POPESCU